

Urheiluhulluus historiallis-yhteiskunnallisesta näkökulmasta

■ Kalervo Ilmanen

Moderni urheilu lähti liikkeelle Britanniasta 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Urheiluun on alusta asti liitetty tietynlainen ”hulluus”. Jo sääntöjen mukainen kilpaileminen ja tavoitteellinen harjoittelu saatiin katsoa urheilun leviämisvaiheessa eräänlaiseksi hulluudeksi. Kansainväliseen huippu-urheiluun liittynyttä vahvaa nationalistista latausta voidaan ainakin ääritapauksissa pitää järjettömänä käyttäytymisenä. Puhumattakaan nykyajan urheiluviihteen jättimäisistä tuotantokustannuksista ja rakennushankkeista, jotka toteutetaan ympäristövaikutuksista piittaamatta.

Hulluus on käsitteenä vaikea määriteltäväksi. Sen piiriin voidaan lukea *Nykysuomen Sana-kirjan* mukaan järjettömyys, mielettömyys, mielisairaus, ajattelemattomuus ja lyhytnäköisyys. Yhteiskuntatutkimuksen näkökulmasta ”hulluus” ymmärretään kulloisenkin yhteisön vallitsevista arvoista ja normeista poikkeavana käyttäytymisenä. Esimerkiksi perinteisessä kisailukulttuurissa harjoittelu suorituksen parantamiseksi saattoi näyttäytyä ”hullun” hommalta. Sen sijaan kilpaurheilussa kova ja määrätietoinen harjoittelu oli nimenomaan normaalia toimintaa ja harjoittelemattomuus ”hulluutta”. Hulluutta voi esiintyä myös joukkomitassa, jolloin fanaattisesti omaa joukkuettaan kannattava yleisö tai urheilusta intoutuneet kansalaiset laajemminkin toimivat järjettömällä tavalla.

Tarkastelen artikkelissani ”urheiluhulluutta” osana yhteiskunnan ja urheilukulttuurin muutosta. Selvitän aluksi modernin urheilun lähtökohtia, minkä jälkeen piirrän Pentti Haanpään novelleja hyödyntäen kuvan maatalousyhteiskunnan ja modernin urheilun kohtaamisesta. Urheiluyleisön normaalista poikkeavaa käyttäytymistä seuraan suurten urheilutapahtumien ja

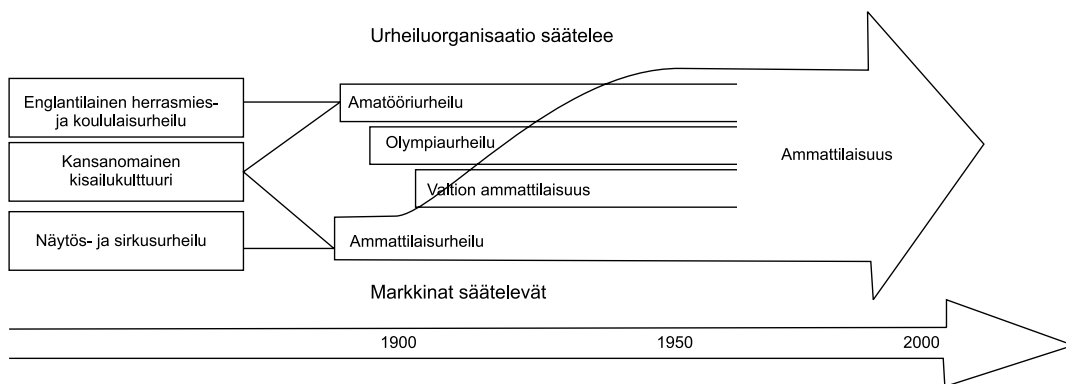
otteluiden kautta. Analysoin myös nykyurheilun jatkuvasti kasvavien vaatimusten mielekkyyttä ekologisesti kestäväen kehityksen näkökulmasta. Lopuksi pohdin, minkälaista ”hulluutta” eri urheilukulttuureissa esiintyy.

Modernin huippu-urheilun lähtökohdat

Moderni urheilu astui Euroopassa aateliston ja porvariston vapaa-aikaan yhtä jalkaa kapitalistisen tuotantotavan muotoutumisen myötä 1800-luvulla. Ensimmäiset urheilijat, kilpailut ja urheilulehdet olivat ilmaantuneet Englantiin jo edellisen vuosisadan lopulla (Harvey 2004, 7–17). Tällöin kyse oli sekä brittiläisen yläluokan herrasmiesurheilusta että näytöksiä rahapalkkiota vastaan antavista ammattilaisurheilijoista. Työväestö tuli Britanniassa mukaan sekä urheilun katsojiksi että rahasta pelaaviksi ammattilaisiksi jalkapallon leviämisvaiheessa 1800-luvun jälkipuoliskolla (Mason 2007, 96–102).

Kun laajat joukot tulivat urheilun pariin, alettiin amatööri erottaa ammattilaisesta kahdella tekijällä: yksilön luokka-asetella ja urheilusta ansaitulla rahalla. Englantilaisen ylä- ja keskiluokan herrasmiehen ei sopinut enää 1800-luvun jälkipuoliskolla urheilla rahasta. Sittemmin olympiaurheilu ammensi ideologiansa amatööriyden aatteesta. Olympialiike edusti aristokraattisen filosofian haaraa, jossa tavoiteltiin epäitsestä urheilun käytäntöä säännöllä, jotka olivat yläluokkaisten johtajien itsensä luomia (Bourdieu 2007, 237–241).

Suomessa moderni urheilu lähti liikkeelle rahvaan kisailukulttuurista ja kansanjuhlista, joiden ohjelmiin otettiin erilaisia kilpailuja ja näytöksiä. Esimerkki haettiin usein ulkomail-

Kuvio 1. Modernin huippu-urheilun lähtökohdat ja muotoutuminen.

ta eri lajien pioneereilta. Pyöräilyssä, luistelussa ja hiihdossa kilpailtiin Suomessa jo 1800-luvun lopulla (Vettenniemi 2006, 202–204). Alkuvaiheessa kilpailuissa saatettiin jakaa rahapalkkioita. Urheilemista ei ollut myöskään normitettu yleispätevillä säännöillä.

Tilanne muuttui olympiaurheilun voimistessa asemaansa 1900-luvun alussa. Useat kansainväliset lajiliitot tulivat mukaan olympiaurheiluun valiten samalla amatööriyden. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto hyväksyi toukokuussa 1907 yleiset amatöörisäännöt, joiden mukaan urheilijat eivät saaneet kilpailla rahapalkinnoista tai sovitusta korvauksesta. Tästä alkaen amatööriurheilu sai Suomessa hallitsevan aseman. Muualla läntisessä Euroopassa ja eritoten Yhdysvalloissa ammattilaisurheilu säilyi jopa hallitsevana urheilun suuntauksena.

Kuvio 1 havainnollistaa modernin huippu-urheilun lähtökohdat ja myöhemmän muotoutumisen. Englantilaisen yläluokan herrasmiesurheilu, kansanomainen kisailukulttuuri sekä näytös- ja sirkusurheilu sisälsivät jo lähtökohdiltaan toisistaan poikkeavia elementtejä, jotka sittemmin ilmenivät erilaisina modernin kilpa- ja huippu-urheilun suuntina. Niistä keskeisimmät ovat olleet amatööriys, valtioammattilaisuus ja markkinaperustainen ammattilaisuus, joista viimeksi mainittu hallitsee tämän päivän huippu-urheilua.

Humoristista urheiluhulluutta

Suomalaisessa maatalousyhteiskunnassa on kisailulla ollut vuosisataiset perinteet. Etenkin miehet mittailivat paremmuttaan joutilaina ollessaan. Markkinat, häät ja kansanjuhlat olivat oivia tilaisuuksia kilvoitella kylän vahvimman miehen tittelistä, kamppailla joukkueena köydenvedossa tai muuten vain pitää hauskaa pelaten ja leikkien.

Kisailukulttuuri ammensi alkunsa työstä. Siihen liittyneet kilvoittelut ja pelit olivat useasti joko työsuoritukselta johdettuja tai miteltiin sellaisissa lajeissa, joista oli hyötyä työn tekemisessä. Voima, sitkeys ja ketteryys olivat fyysiseen työhön nojautavassa maatalousyhteiskunnassa arvostettuja ominaisuuksia. (Kärkkäinen 1992, 37–41.)

Maaseudun kisailuperinne antoi modernille urheilulle hyvän tartuntapinnan siitä huolimatta, vaikka urheilu erosi monin tavoin kisailusta. Urheilun tunnuspiirteinä olivat suoritusten mitattavuus ja vertailtavuus, kilpailuolosuhteiden vakioiminen ja suoritusta parantava harjoittelu. Sen sijaan kisailu oli työstä johdettua spontaania hauskanpitoa ja leikkiä, jossa ei mitattu muuta kuin senhetkistä paremmutta. Suoritusten vertailu jäi korkeintaan paikalliseksi. Maanlaajuista tai puhumattakaan kansainvälistä vertailua ei tehty, mikä tuli sittemmin kilpaurheilun keskeiseksi elementiksi.

Viime vuosisadan alkupuoliskon suomalaisen maaseudun kuvaaja Pentti Haanpää käsittelee novelleissaan rehevällä tavalla urheiluun liittyvän ”hulluuden” eri puolia. Novellissaan ”Pesäpallo” hän tarttuu urheilun ja työn väliin jännitteeseen. Haanpää kuvaa, kuinka nykyaikainen urheilu ja pesäpallopeli tulivat syrjäiseen Jokiperän maaseutukylään. Kyläläisten peli-innostuksen juurrutti paikkakunnalle valtion palkkaama urheiluohjaaja.

Pian koko kylän väki ryhtyi parhaan heinänteon aikaan pelaamaan pesäpalloa. Novellin sankarilla Iisakki Vähäpuheisella on kuitenkin levoton mieli. Miten käy jokiperäläisten heinänteon? Mutta kuten muutkin kyläläiset, hän innostuu pelin tiimellykseen ja unohtaa huolensa. ”Niin jokiperäläiset oppivat pesäpallopelin heinäpoutien kaartuessa heidän päitensä yli kauniina kuin kupari.” Vasta kun valtion urheiluohjaaja oli poistunut kylästä, oli aikaa heinänteolle. Valitettavasti kuitenkin liian myöhään. ”Mitäpä niillä pystyy kuivaneilla korsilla oli virkaa ja sateetkin tulivat sotkemaan.” Lopputuloksena oli, että valtio sai ostaa kyläläisille rehuja miljoonien edestä, ettei karjaa olisi jouduttu lahtamaan. (Haanpää 1989, 43–45.)

Haanpään ironia osuu maaliinsa kahdesta suunnasta. Ensinnäkin maaseutuyhteisössä urheilua pidettiin yleisesti joutavana puuhana, joka vaaransi työn. Työ oli se, johon ruumiin energia ja voimat tuli suunnata, ei turhanaikaiseen hyppeleeseen ja kirmailuun. Niille oli tilaa vain joutoaikojen kisailuissa. Tässä katsannossa urheilu näyttyy kokonaisuudessaan ”hullulta”. Toisaalta valtiokaan ei säästy kirjailijan ironialta. Yhtäältä valtio tuki urheilun käynnistämistä kylässä ja toisaalta joutui maksumieheksi, kun heinät jäivät korjaamatta.

Haanpään monista urheiluaiheisista novelleista olen poiminut yksilön ”hulluutta” kuvaavaksi esimerkiksi lyhyen tarinan pyöräurheilija Saikansalosta, joka oli lajissaan maan ehdottomasti paras. Hänelle ei löytynyt vastusta kotimaassa, ja siksi herrat olivat päättäneet lähettää hänet kilpailemaan ulkomaille, aina Italiaan asti. Tiedossa oli, että kilpailut tulitaisiin käymään kovassa helteessä. Mutta kuten sanonta

kuuluu, ei lämmin luita riko, ja voipahan noihin olosuhteisiin pitkän talven aikana valmistautua.

Saikansalo satoi pyöränsä köysillä saunan kattoon ja aloitti armottoman harjoittelun. Avukseen hän tarvitsi toisen kyläläisen lölyn lyöjäksi. Saikansalo polkee köysissä kiukaan yllä riippuvaa pyöräänsä, ja ystävä heittää tulikumassa saunassa lölyä. Tupalassa kuumuudessa yltä päältä hiessä kylpevä Saikansalo polkee katon rajassa tunti toisensa jälkeen. Lölynheitäjä saa kokea ainutlaatuisen penkkiurheilijan elämyksen seurattessaan pyöräilijän ponnistelua. Hän toteaa ihastuneena, että tuolla harjoittelulla on mies valmis vaikkapa Afrikan polttavaan aurinkoon.

Tuntien harjoittelun kuluttua Saikansalo rymähtää uupuneena saunan lattialle ja ryntää ulos piehtaroiimaan vilvoittavassa lumihangessa. Oman arvelunsa mukaan, kun hän tekee vastaavan harjoituksen pari kolme kertaa viikossa, niin luulisi sitten kesällä siellä Italian kuumuudessa pärjäävän. Novelli loppuu lölynheitäjänä toimineen ystävän jopa kateelliselta kuulostavaan toteamukseen: ”Hulluna on hyvä elää...” (Haanpää 1976, 152–54.)

Saikansalon tapauksen tavoin myös muissa urheilukertomuksissaan Haanpää miltei aina ilakoi pilke silmäkulmassaan tunnetuimmalla urheiluhulluudella eli järjettömältä tuntuvalla harjoittelulla. Tällä ei aina ole kuitenkaan yhteyttä menestykseen kilpailuissa. Toisinaan Haanpään urheilija on voittaja, toisinaan hänen erikoislaatuinen harjoittelunsa tuottaa kehnon tuloksen. Ylipäätään Haanpäälle urheilu näyttyy tietyllä tavalla nostalgisena, jo ikääntyneiden urheilusankareitten mainetekoina tai sitten humoristisena ”hulluutena”.

Kansallistunnetta hulluuden rajamailla

Humoristista hulluutta paljon vakavampia urheiluhulluuden muotoja ovat yltiöpäinen kansallistunne tai oman joukkueen äärimmäisyyksiin viety kannustus. Tällöin urheilutapahtumaa seuraavan yleisön reaktiot nousevat keskeisiksi liikevoimiksi.

Olympiaurheilussa kiihkeät kansallistunteen ilmaukset ovat olleet läsnä alusta alkaen. Tukholman vuoden 1912 kisoissa suomalaiset toivat valtiollisia itsenäisyyspyrintöjään esiin normaalisti protokollasta poikkeavalla käyttäytymisellä. Manifestaatiot olivat kuitenkin vaatimattomia ja niillä pyrittiin lähinnä tekemään maailmalle tunnetuksi Suomen tukalaksi koettua asemaa Venäjän alaisuudessa. (Kokkonen 2008, 66–75 ja Viita 2003, 161–164.)

Olympialaisten historian ehkä räikein kansallinen yhteenotto sattui Belgiassa Antwerpenin kisoissa vuonna 1920. Kisojen jalkapallon loppuottelussa olivat vastakkain isäntämaa Belgia ja Tšekkoslovakia. Täpötäyteen katsomoon oli ahtautunut 40 000 innokasta penkkiurheilijaa, jotka kannattivat raivoisasti kotijoukkuetta. Ottelun tuomari tuli Englannista.

Pelin käynnistyessä Belgia joutui puolustus-kannalle ja sen ainoa vaihtoehto tšekkien hyökkäysten pysäyttämiseen oli pelityylin fyysinen koventaminen. Otteet kentällä raaistuivat. Tuomari ei saanut joukkueita kuriin ja peli karkasi häneltä käsistä. Ottelua paikan päällä seurannut legendaarinen suomalainen urheilutoimittaja ja Martti Jukola otsikoi olympiakirjassaan ottelukupauksen ”Katutaistelua jalkapallokentällä”. (Jukola 1953, 84–85.)

Belgian saatua kyseenalaisesti tuomitusta rangaistuspotkusta maalin, ryntäsivät katselijat riemusta kiljuen kentälle murtaen heiveröisen poliisiketjun. Jukolan sanoin: ”Tässä kirkuvien, rääkyvien, viheltävien ja huitovien hullujen elävässä kehässä olisi nyt jatkettava.”

Ottelua jatkettiin, jolloin tšekit ryhtyivät häikäilemättömään peliin. Ottelu muuttui uskomattoman väkivaltaiseksi. Kentällä alkoi suoranainen tappelu. Samalla Belgia sai toisen maalinsa, minkä jälkeen yleisö yritti väen väkisin tunkeutua peliareenalle. Paikalle saapui sotilaita rauhoittamaan tilannetta. Koko tilaisuus alkoi Jukolan mukaan muistuttaa ”enemmän katutaistelua rahvaan ja sotaväen välillä kuin jalkapalloilun olympiafinaalia”.

Ottelu raaistui entisestään ja pelaajat vahingoittivat tietoisesti toisiaan. Erotuomari ei saanut tilannetta hallintaansa, minkä jälkeen tšekit

poistuivat kentältä. Ottelua ehdittiin pelata 41 minuuttia, kun tuomari vihelsi sen päättyneeksi ja julisti Belgian voittajaksi. Tästä yleisö riehaantui lopullisesti. Jukolan sanoin: ”...kadottaa se viimeisenkin älynsä, murtaa sotilasketjun ja ryntää kentälle nostaen pelaajat olkapäilleen. Belgian lipun noustessa voitonsalkoon on pauhu pitkäisen jylinää kovempi, ja käsiin saatu Tšekko-Slovakian lippu revitään riekaleiksi.”

Jukola tuoitui belgialaisen yleisön ”urheiluhulluudesta” niin paljon, että hän katsoi Kansainvälisen Olympiakomitean tehneen väärän ratkaisun myöntäessään Belgialle kisaisännöiden. Jukolan mielestä Belgia kärsi ensimmäisen maailmansodan seurauksena vakavasta sielullisesta alemmuudentunteesta, joka oli saanut koko maan ja kansan ”tärähäneiksi”. ”Belgialaiset olivat kerta kaikkiaan syntykeettomia.”

Urheiluyhteisön sisällä ja laajemminkin yhteiskunnassa väkivaltainen ja riehaantunut yleisökäyttäytyminen luokitellaan eräänlaiseksi hulluudeksi tai huliganismiksi. Antwerpenin kisojen jalkapallon loppuottelu oli vasta lievä osoitus hulluudesta ja huliganismista. Tämän jälkeen on etenkin jalkapallo-ottelujen yhteydessä jouduttu kokemaan monia väkivaltaisia yhteenottoja, jotka ovat johtaneet jopa ihmishenkien menetyksiin. Jalkapallohuliganismi on edelleen yksi vakavan ”urheiluhulluuden” muodoista. Se aiheuttaa monesti sekä inhimillistä kärsimystä että valtavia yhteiskunnallisia kustannuksia mitavien turvallisuusjärjestelyjen takia.

Lajina jalkapallo on muotoutunut brutaalista ja väkivaltaisesta kansanjalkapallosta, jota pelattiin keskiajalla Euroopan kaupunkien aukioilla ja kaduilla yleisten juhlapäivien yhteydessä. Tuolloin pelissä sattuneet kuolemantapaukset ja yleisön osallistuminen otteluun olivat tavallisia. (Suomela 1953, 207–208.) Ehkä jalkapallo on laji, jonka väkivaltainen perinne selittää osaltaan yleisön aggressiivista käyttäytymistä. Tutkijat eivät ole kuitenkaan selittäneet jalkapallohuliganismia pitkälle lajin historiaan ulottuvilla syillä, vaan he ovat tulkinneet ilmiötä pääosin nyky-yhteiskunnan taloudellisesta ja sosiaalisesta rakenteesta käsin. (Kujanpää 2007, 147–154.)

Ekologisesti kestäväntöntä urheiluhulluutta

Äsken päättyneet Pekingin olympiakisat olivat historian kalleimmat urheilukilpailut. Kiinan valtion ja Pekingin kaupungin on arvioitu panostaneen kisainvestointeihin ja -järjestelyihin yhteensä 25–35 miljardia euroa. Pekingiä ennen kalleimmat urheilukilpailut olivat Ateenan olympialaiset, joihin upposi rahaa 16 miljardia euroa. Vastaavia suuria urheilutapahtumia tämän päivän maailmassa ovat jalkapalloilun MM-turnaus ja lajin maanosakohtaiset mestaruuskilpailut sekä moottoriurheilun Formula 1 -sirkus. Kaiken kaikkiaan maailmalla pistetään suunnattomia summia rahaa urheiluviihteen tuottamiseen. Lisäksi jättitapahtumien yleisön kisaturismi kuormittaa ympäristöä.

Urheilu on yksi suurimpia viihdeteollisuuden haaroja. Media välittää päivittäin uskomattomia määriä urheiluviihdettä. Globaalin maailmantalouden kasvuvaatimuksesta seuraa, että myös urheilun viihdetuotannon ja sen kulutuksen on koko ajan kasvettava ollakseen olemassa.

Samanaikaisesti tiedämme, että maapallon ekologia ei kestä jatkuvan kasvun logiikkaa. Ympäristö oireilee, vesistöt saastuvat ja ilmasto lämpenee ihmisen toimien seurauksena (IPCC 2007 ja Maailma tila 2008). Tätä taustaa vasten järkevän ihmisen ei kannattaisi iloita megaluokan mittasuhteisiin paisuneesta urheiluviihteestä.

Urheiluviihteen pauloihin mukaan tempautuneiden miljardien ihmisten toimintaa – myös omaa toimintaani – voi tarkastella hölmöläisten puuhana. Ihmiset tietävät, että maapallon ympäristö ei kestä jatkuvaa kulutuksen euforiaa, silti samat ihmiset haluavat sitä koko ajan lisää yhä suuremmin panostuksin. Ekologisesta näkökulmasta tämän päivän urheilun suur tapahtumat näyttävät ”hulluutena”. Nyt jos koskaan urheilukisoja järjestävien kansainvälisten ja kansallisten organisaatioiden pitäisi pysähtyä arvioimaan toimintansa mielekkyyttä.

Toinen esimerkki urheiluväen ”hulluudesta” on täydellinen omaan lajiin tuijottaminen. Kun ilmastonmuutos uhkaa tehdä eteläisen Suomen talvet lumettomiksi, niin ratkaisuksi ei etsitä

johonkin muuhun lajiin siirtymistä, vaan hiihtohallin rakentamista. *Helsingin Sanomat* kertoi kesäkuun lopulla, kuinka Kivikkoon alettiin rakentaa hiihtohallia. Kyseessä on kaksikerroksinen rakennus, jossa on tilaa 20 000 neliötä. Kustannusarvio on kahdeksan miljoonaa euroa. Hallista tulee pääkaupunkiseudun ensimmäinen sisähiihtopaikka. Myöhemmin Espoon Leppävaaraan valmistuu ainakin hiihtoväen suunnitelmien mukaan hiihtoputki. (Pyykkönen 2008.)

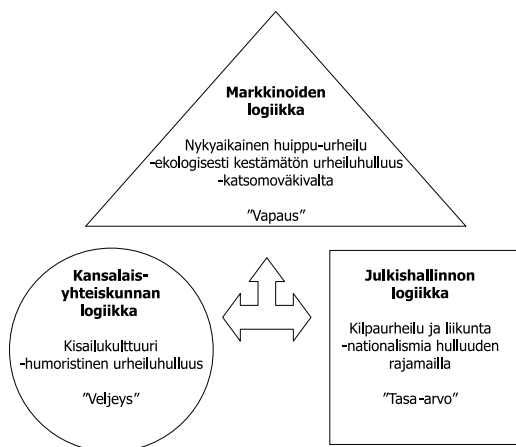
Hiihtohallien ja -putkien rakentaminen on vain yksi esimerkki, kuinka ihminen pyrkii siirtämään urheilulajeja luonnonmukaisista olosuhteista rakennettuun ympäristöön. Jääkiekkoa pelataan sisällä, kesällä hypätään mäkihyppyä ja talvella urheillaan kesälajeissa sisätiloissa. Urheilu tuottaa ja on tuottanut koko ajan ekologisesa katsannossa järjettömiltä tuntuvia ratkaisuja. Mitä enemmän lajeja ja kilpailutoimintoja siirretään pois luonnollisista tiloistaan, sitä enemmän ympäristöä kuormitetaan ja maapallon ilmakehää lämmitetään. Missä ovat ne urheilun toimijat, jotka kysyvät, kuinka pitkään jatkamme tätä hölmöläisten puuhaa?

”Hulluus” eri urheilukulttuureissa

Henning Eichberg jakaa modernin urheilun tuotantoprosessin kolmeen erilliseen mutta samalla myös keskenään vuorovaikutuksessa olevaan malliin. Hän erottelee toisistaan markkinoiden, julkishallinnon ja kansalaisyhteiskunnan logiikalla tuotetun urheilun. (Eichberg 2007.) Olen kuvioon 2 sijoittanut Eichbergin mallia soveltaen edellä esittämiäni urheiluhulluuden ilmentymiä.

Ekologisesti kestäväntöntä urheiluhulluutta esiintyy eniten tämän päivän huippu-urheilussa, jota hallitsee markkinoiden logiikka. Markkinoiden rajoittamaton vapaus antaa oikeutuksen tuottaa urheiluviihdettä ympäristövaikutuksista piittaamatta. Huippu-urheilussa ilmenee aika ajoin myös vahvoja nationalistisia painotuksia ja katsomoväkivaltaa.

Julkishallinnon ohjaisella liikunta- ja urheilukulttuuri voi joissakin tapauksissa tuottaa urheiluhulluutta. Tästä olkoon esimerkkinä ne

Kuvio 2. Hulluus eri urheilukulttuureissa (Eichberg 2007).

historian tapaukset, joissa urheilukilpailujen yhteydessä aina enemmän tai vähemmän mukana oleva kansallistunne riistäytyy hulluuden rajamilla olevaksi riehunnaksi. Urheilu voidaan valjastaa palvelemaan myös kiihkonationalistisia tarkoituksia, kuten esimerkiksi Saksassa vuonna 1936, jolloin olympialaiset toimivat natsi-ideologian näyttämönä. Silti julkishallinnon logiikkaa hallitsee pyrkimys tuottaa kaikille kansalaisille tasa-arvoiset mahdollisuudet liikua ja urheilla.

Humoristinen urheiluhulluus liittyy ennen muuta kansalaisyhteiskunnan logiikkaan. Maatalousyhteiskunnan kisailukulttuurissa ilakoiitiin tosissaan harjoittelevien urheilijoiden kustannuksella. Heistä kerrottiin toinen toistaan mehevempiä tarinoita, jotka olivat urheiluviihdettä parhaimmillaan. Kisailuihin osallistuttiin veljeyden ja hauskanpidon hengessä. Tässä logiikassa urheilu on liikettä, iloa ja leikkiä.

Urheilu itsessään tuottaa pääosin humoristista ja harmitonta hulluutta. Heti kun urheiluun tulevat mukaan ulkopuoliset toimijat, kuten valtiovalta, media ja markkinat, tilanne muuttuu. Urheilusta tulee tuote tai keino jonkin ulkoisen päämäärän toteuttamiseksi. Päämääränä voi olla historiallisesta ajankohdasta riippuen esimerkiksi isänmaalliseen henkeen kasvattaminen tai sitten viihteen tuottaminen. Tällöin siirrytään kentälle, jossa vakavalle urheiluhulluudelle syntyy pelitilaa.

Kirjallisuus

- Bourdieu Pierre (2007): Sport and Social Class. Teoksessa *The Sport Studies Reader* (toim. Tomlinson, Alan). Routledge. New York 2007, 237–241.
- Eichberg, Henning: Sport, Body and Ethics – Between Public, Commercial and Civil Logics. Teoksessa *The Changing Role of Public, Civic and Private Sectors in Sport Culture* (toim. Itkonen Hannu, Salmikangas Anna-Katriina & McEvoy Eileen). Jyväskylä 2007, 16–27.
- Haanpää, Pentti (1989): Pesäpallo. *Kootut teokset* 8. Otava. Keuruu 1989, 43–45.
- Haanpää, Pentti (1976): Pyöräurheilija Saikansalo. *Kootut teokset* 7. Otava. Keuruu 1976, 152–154.
- Harvey, Adrian (2004): *The Beginnings of a Commercial Sporting Culture in Britain, 1793–1850*. Ashgate. England 2004.
- IPCC (2007): Hallitustenvälinen ilmastopaneeli. Neljäs arviointiraportti. Ilmastonmuutos 2007: yhteenvetoraportti. Tiivistelmä päätöksentekijöille.
- Jukola, Martti (1953): *Suuri olympiakirja*. WSOY. Porvoo 1953.
- Kokkonen, Jouko (2008): *Kansakunta kilpasilla. Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Bibliotheca Historica 119. SKS. Helsinki 2008.
- Kujanpää, Ville (2007): Jalkapallohuliganismi – työväenluokan aggressiosta organisoiduksi toiminnaksi. Teoksessa *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä* (toim. Itkonen Hannu ja Nevala Arto). Gaudeamus. Helsinki 2007, 147–154.
- Kärkkäinen, Pekka (1992): Voimainkoetuksia ja kisailuja. Teoksessa *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia* (toim. Pyykkönen Teijo). Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja nro 131. Helsinki 1992, 19–41.
- Maailman tila* 2008. Raportti kehityksestä kohti kestävää yhteiskuntaa. Wordwatch Institute. Gaudeamus. Helsinki 2008.
- Mason, Tony (2007): Amateurs and Professionals. Teoksessa *The Sport Studies Reader* (toim. Tomlinson, Alan). Routledge. New York 2007, 96–102.
- Pyykkönen, Anna-Leena: Hiihtohallin rakentaminen alkoi Helsingin Kivikossa. *Helsingin Sanomat* 27.6.2008.
- Suomela, Klaus U. (1953): *Urheilun maailmanhistoria*. WSOY. Porvoo 1953.
- Vetenniemi, Erkki (2006): *Joutavan juoksun jäljillä. Kestävyysjuoksun varhaisvaiheet Suomessa*. SKS, Tampere 2006.
- Viita, Ossi (2003): *Hymyilevä Hannes. Työläisurheilija Hannes Kolehmainen sankaruuksien porvarillisessa Suomessa*. Otava. Keuruu 2003.

Kirjoittaja on liikuntahistorian dosentti, joka työskentelee urheiluetiikan yliassistenttina Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksella. Artikkeleli perustuu Psykologia 2008 -kongressin "Hulluus urheilussa"-symposiumissa pidettyyn esitelmään.